

הלבנות יום הכיפורים

תהרד סדר ערב יום כיפור וכו' ז' סעיפים:

א ועניותם את נפשותיכם בתשעה לחודש וגו'^א וכי בתשעה מתענין והלא אין מתענין אלא בעשירי^ב שנאמר^ג בעשור לחודש תענו את נפשותיכם ונאמר^ד מערב עד ערב וגו' אלא ענין הכתוב^ה הכינו עצמיכם בתשעי לעינו העשירי^ו שתאכלו ותשתו בתשעי כדי שתוכלו להתענות בעשירי^ז והוא מאהבת הקב"ה לישראל שלא ציוום להתענות אלא יום אחד בשנה ולמזבתם לכפר עונותיהם וציוום שיאכלו וישתו תחלה שלא יזיק להם העינוי^ח.

ומה שהוציא הכתוב את האכילה כלשון עינוי^ט ולא אמר בפירוש שיאכלו וישתו בתשעי לומר ק"ך שהאוכל ושותה בתשעי מעלה עליו הכתוב כאלו היה מתענה בו^י מחמת מצות הקב"ה שצוה להתענות בו^{יא} שאין שבר האוכל ושותה מחמת מצות הקב"ה דומה לשכר המתענה מחמת מצות הקב"ה אבל זה שאוכל ושותה בתשעי שכרו הרבה מאוד כאלו היה מתענה^{יב} (בתשעי ובעשירי) מחמת מצות הקב"ה שצוה להתענות (בשניהם)^{יג}.
דכיון שיום הכיפורים בעצמו אי אפשר לכבדו במאכל ובמשתה כדרך שמכבדין שאר יו"ט צריך לכבדו ביום שלפניו^{יד}.

לפיכך אסור להתענות בו^{טו} אפילו תענית חלום^{טז} אע"פ שצוותר להתענות תענית חלום אפילו בשבת ויו"ט^{טז} מכל מקום בערב יום הכיפורים שהאכילה נחשבת כעינוי כמו שנבאר אין להתענות בו^{יז} אלא יאכל וישתה ויחשב לו כאלו התענה על חלומי.

ומכל מקום מי שירצה להתענות על חלומי עד סעודה המפסקת אין למחות בידו^{יח} לפי שערב יום הכיפורים אינו דומה לשבת שנאמר בו^{יט} וקראת לשבת עונג ולפיכך אסור להתענות בו אפילו שענה אחת לשם תענית אם אינו תענית חלום כמ"ש בס"י רפ"ח^כ אבל בערב יום הכיפורים שלא נאמר בו עונג אלא שמצוה לאכול בו ואם אכל פעם אהת ביום יצא ידי חובתו^{כא}:

יב תוס' ר"ה מ, ב ד"ה כאלו. רא"ש שם. פור ובי' ד"ה ונ"ש חשיב. לבוש שם. מ"ז שם. וראה מ"מ בעינות.
יג מ"ז שם. לבוש שם.
יד מ"ז שם.
טו ב"י ד"ה וא"ת.
טז הגהות מיימוניות סוף הל' שבתת עשור, מפמחס סת, ב. ב"י שם.
יז מהר"ל הל' ימים נוראים אות י (ע' יסה). דמ"א ס"א.
יח כדלעיל ס"י רפח ס"ג.
יט שול"ה מסכת יומא בתחלתו (רכג, ב) ד"ה ובס' מהר"ל. לבוש שם. מ"ז סק"ב. מ"א סק"א.
כ לבוש שם. מ"ז שם. וראה הנה"כ תתה ע' 69.
כא מנהגים (קלויגר) ס"י פג. מהר"ל שם ובהל' תענית (ע' יסה). מ"א שם.
כב ישעיה נה, ג. וכדלעיל ס"י רמב ס"א.
כג סעוף א.
כד מ"א שם.

א וקרא כג, לב.
ב גמרא פא, ב וש"נ. מור ולבוש ס"א. מ"ז ס"ק א.
ג שם מן, כג. וראה מ"מ וציונים.
ד שם כג, לב. וראה רש"י ר"ה מ, א ד"ה כל. ב"י ריש הסי' לבוש ס"א. מ"ז סק"א.
ה וראה רש"י ברכות שם ד"ה מעלה, ויומא שם ד"ה כל, ורא"ש יומא פ"ה ס"י כב (קרא). לבוש ס"א (משמעותא דקרא). וראה לקטן ס"י תרח ס"א (במנכר): שמנות הכתובים ד"א... ומצאו להם ספק מן התורה.
ו דרש"י ברכות שם מור, מ"ז שם.
ז רש"י יומא שם. רא"ש שם.
ח רא"ש שם. מור ולבוש שם. וראה לקטן ס"י תרח ס"א (לחריבות במעודה). סידור (לחריבות באכילה ושתיה כשעור ב' ימים). שערי הבולל פמ"ד אות ג. אוצר מנהגי חב"ד יום הכיפורים ע' קצא.
ט רש"י יומא שם. רא"ש שם. מור ולבוש שם. מ"ז שם.
י לבוש ומ"ז שם.
יא גמרא שם.

הלכות יום הכיפורים תרל

ב ואם עבר וטעה והתענה כל היום צריך להתענות^{כב} אחר יום הכיפורים^{כג} תענית א' לכפר על מה שהתענה בערב יום הכיפורים אבל אם לא התענה אלא עד סעודה המפסקת אינו צריך להתענות אחר יום הכיפורים^{כד}:

ג אם נדר להתענות בו עיין בס' תק"ע^{כה}:

ד אע"פ שמן הדין ערב יום הכיפורים מותר בהספד שאינו יו"ט כלל ואין בו מעלה אלא שמצוה לאכול בו^{כז} מכל מקום נוהגין לעשותו יו"ט ואין מספדין בו אלא על חכם בפניו? או ביום שבאה שמועתו שמת שהוא כמו בפניו^{כח} כמו"ש בס' תקמ"ז^{כט} ע"ש וכן אין אומרים צידוק הדין^ל אלא על חכם בפניו^{לא}.

וכן אין אומרים בו תחנון^{לב} וגם אין אומרים קודם עלות השחר הרבה סליחות כבשאר ימים ויש מקומות נוהגין להרבות בסליחות^{לד} לפי שאין הושבנו אותו יו"ט אלא מעלות השחר ואיך אבל לא בלילה^{לה} והכל לפי המנהג^{לו}:

ה מי שנוהג שלא לאכול בשר בכל ימות החול כי אם ביום שאין אומרים בו תחנון מותר לאכול בשר אפילו כליל ערב יום הכיפורים וכל שכן ביום במה דברים אמורים במקומות שאין אומרים הרבה סליחות בלילה שהן הושבנו ליו"ט גם את הלילה אבל במקומות שמרבים בסליחות שאין הושבנו את הלילה ליו"ט אין לאכול בשר בלילה^{לז}.

ואפילו במקומות שאין מרבים בו בסליחות לא יאכל בשר קודם צאת הכוכבים של ליל ערב יום כיפור אע"פ שהתפלל ערבית מבעוד יום לפי שאין הושבנו ליו"ט אלא לילה ממש^מ שהרי אומרים תחנון אחר תפלת המנחה של ח' תשרי^{מא} ובשאר ימים שאין אומרים בהם תחנון אין אומרים תחנון אפילו במנחה שלפניהם מכלל שערב יום כיפור אין מחזיקין ליו"ט אלא מצאת הכוכבים ואיך^{מב}:

ז אין אומרים למנצח יעקב וגו'^{מג} שאינו יום צרה^{מד} ואין אומרים בו מזמור לתורה^{מה} ממעט שנכתבאר בסיומן נ"א^{מו} ע"ש:

כה תה ס"ה. סידור (לפני למנצח).	כה ב"י ס' תקסח מו"ה ונ"ש וא"צ. שו"ע שם ס"ה.
לו מוה"ר"ל שם. רמ"א ס"ב.	כז ח"א כאן סק"א. לבוש שם ס"ה. חשאת בנימין ס' צג.
לז כולקמן ס"ה וש"נ.	כח משאת בנימין שם. מ"א ס' רפח סק"ג. וראה לעיל שם ס"ה.
לח רמ"א שם. ומנהג חכ"ד שלא לומר סליחות בערב יום כיפור (ראה ספר המנהגים – רב"ה ע' 58).	כט מו"ק כ"ב, ב. רמב"ם הל' אבל פ"א ה"ה. שו"ע יו"ד שם.
לט שו"ת ריש משכת יומא (רבנן, ב) ד"ה וענין ליל מ"א סק"א.	ל ס' כ"ה זה בשו"ע לא הגיע לדינו, וראה שו"ע שם ס"א.
מ ח"א שם.	לב ס' כ"ה זה בשו"ע לא הגיע לדינו, וראה שו"ע שם ס"ז (לענין קריעה).
מא לבוש ס' קלא ס"ו. של"ה שם. מ"א שם. וכ"ה בסידור (לפני למנצח).	לג מנהגים (סידרא) מנהג של כל השנה (ע' קסו). ח"א ס' ח' ח"ב ס' ח' (בכל הימים שאין אומרים בהם תחנון).
מב של"ה שם. מ"א שם.	לד מ"ז שם (בשם הרמ"א, לומר על אדם גדול בימים שאין אומרים תחנון). וראה לעיל ס' תבט ס"ח (לענין חרש ניסן).
מג מנהגים (סידרא) מנהג עשית' (ע' קק). רמ"א ס"ב. ובסידור (לפני למנצח): מנהג ספד שבעל יום שאין בו תחנון נפילה אפיס אין אומרים למנצח יעקב.	לה ס' כ"ה זה בשו"ע לא הגיע לדינו, וראה שו"ע שם ס"ז (לענין קריעה).
מד לבוש ס"ב.	מ מנהגים (סידרא) מנהג של כל השנה (ע' קסו). ח"א ס' ח' ח"ב ס' ח' (בכל הימים שאין אומרים בהם תחנון).
מה מנהגים שם. רמ"א שם. וכ"ה בסידור (לפני מזמור לתורה). וראה גם לעיל ס' א מוה"ר"ק ס"ז גבי פרשת תורה.	מא ניסן). כ"ף הרי"ם ס"ב. כ"מ וציונים.
מו מ"א, מפני שלא היתה תורה קריבה ביום זה, וצ"ח לכאן; וראה לבוש ס"ב. וראה חרדו"ש צמח צדק ר"ה, ב. אג"ק ח"ג ע' עא"ע.	מב שו"ע (נפילה אפיס) ורמ"א ס"ב (למנצח). וכ"ה לקמן

ז אין אומרים בו אבינו מלכנו לא בתפלת שחרית¹⁰ ולא במנחה¹¹ ויש מקומות נוהגין כשחל יום הכיפורים בשבת שאין אומרים בו אבינו מלכנו כמו שיתבאר בס' ה"מ¹² ויש או אומרים אותו בערב יום הכיפורים שחרית¹³:

תרה מנהג בפרות בערב יום כיפור וכו' סעיפים:

א נוהגין באלו הארצות ליקח בערב יום הכיפורים תרנגול כפרה¹⁴ לזכר ותרנגולת לנקבה¹⁵ ואומרים עליו זה חליפתי זה תמורתו זה כפרתי וכו' (ראשי תיבות חת"ך) זה השם החותך חיים לכל היד ומחזירו סביב ראשו¹⁶ ויאמר בני אדם¹⁷ כו' ועושים כן ג' פעמים¹⁸. וסומכין עליו דיהם דוגמת סמיכה בקרבן ושוחטין אותו מיד דתוכף לסמיכה שחומה¹⁹ ויש נמנעין מלסמוך עליו דיהם כדי שלא יהא נראה כמקדיש קדשים ושוחטין בחוץ²⁰ ואין לחוש לזה כיון שהתרנגול הוא דבר שאינו ראוי למזבח אבל אם אין לו תרנגולים ולוקח שאר בעלי חיים לכפרה לא יקח תורים ובני יונה שהם ראויים למזבח ואם יסמוך דיו עליהם יהא נראה כמקדיש קדשים ושוחטין בחוץ²¹:

ב ובחורין בתרנגולים לבנים²² על דרך שנאמר²³ אם יהיו הטאיכם כשנים כשלג ילבינו כמה דברים אומרים כשהלכנים מוזמנים לפניו או יבחר בהם מכאחרים אבל אם אינם מוזמנים לפניו לא יהיו אחריהם בדוקא משום שהיו בעין דרכי האמורו²⁴ שירכסם לחור אחר תרנגולים לבנים להקריבן לעבודה זרה²⁵ וכתוב²⁶ ובחקותיהם לא תלכו:

ג יש נוהגין לפמרו כמה זכרים בתרנגול אחד וכמה נקבות בתרנגולת אחת²⁷ לפיכך אין לוקחין למעוברת אלא תרנגול אחד ותרנגולת אחת²⁸ דאם העובר זכר הרי יש כאן תרנגול אחד ואם העובר נקבה די לה ולאמה בתרנגולת אחת²⁹ ויש נוהגין³⁰ ליקח כפרה לכל אחד ואחד בפני עצמו לפיכך לוקחין למעוברת ג' שתי נקבות וזכר אחד:

אדם. ומנהג הב"ד למוכר התרנגול מעל הראש ג' פעמים ככל פעם וכמך הכל מ' פעמים (ספר דמגהים – חב"ד ע' 58. וראה שער הטולל פמ"ד אות ב).
ח רא"ש שם. מור. רמ"א.
ט מ"ז סק"ג. וכן השמיטיו בסידורו. וראה שער הטולל שם ד"ח גב.
י לבוש.

יא ח"א סק"ג.
יב מהרי"ל הל' ערב יז"כ (ע' שד"ר). רמ"א. שער הכונת ופע"ח ושל"ה שם. וכ"ה בסידור: מנהג לשחוט תרנגול לבן.
יג ישעיה א, יח.
יד אחרונים. ב"ח סמ"ח ומ"ש ועושה. מ"ז סק"ב. מ"א סק"ג.
טו ראה ע"ז ד, א.
טז ויקרא יח, ג. וראה גם לעיל מהר"ב ס"ב ב ס"ז. אבל ראה ס"ה שא סל"ג שהביא פמ"ק (ויקרא ב, ג) ו"לא תלכו בחקות הגוי".
יז לבוש. הובא במ"א סק"ב.
יח מהרי"ל הל' ערב יז"כ (ע' שד"ר). רמ"א. לבוש. מ"א שם.
יט לבוש. ב"ח ד"ה ומ"ש ועושה. מ"א שם.
כ שער הכונת ופע"ח שם. שו"ה שם. ב"ח שם בשם מהרי"ל קמ"ן. ח"א סק"ב. אלה ונאמ סק"ד. וכ"ה בסידור. וראה לק"ש חב"ב ע' 59-60. שלחן הרמ"ק ח"ב ע' רדה.

מז דרכי משה (שכן נהגים בקראקא). מנהג משה ס"ה תתלה (מנהג ארצנו). רמ"א ס"ב.
מח דרכי משה ס"ה תח אות ג. בשם מהרש"ם ישנים. רמ"א שם ס"ג.
מט סעף יא.
נ דרכי משה ונצמה משה שם. רמ"א ס"ב.

סימן תרה

א רא"ש פ"ח ס"ה בן. ושו"ה בשם הגאונים. מהדכי רמז תשנב. תשנ"ג ס"ה כה. רח"א (שכן נהגים בכל מדינות אלו). לבוש ס"א. שער הכונת ריש דרושי יז"כ פנ"ח שער בו פ"א. של"ה מסכת יומא ריש פרק תורה אור (הל' ב). ובסידור: בערב יז"כ מנהג לשחוט תרנגול לבן ונקרא גבר ושוחטים אותו באשמורת הבקר... כי או חוש של חסד גובר בעולם ואנו שוחטין אותו להבניע הנברות ונתיצאן מנוה דמנו כדי להמתקן ונקרא כפרה כמו שיעיר המשטלה, ויש"ו.
ג תשנ"ג שם. רמ"א. מ"ז סק"ב. וכ"ה בסידור.
ד וכ"ה בסידור.
ה מנהגים (קלונין) ס"ה לב הג"ה א. הובא במהרי"ל הל' ערב יז"כ (ע' שג). ש"ת מהרי"ל ויזיל ס"ה קצא. דרכי משה ס"ק ג. מ"ז ס"ק ב. מ"א ס"ק ג.
ו מהרי"ל שם. לבוש.
ז רא"ש שם. מהרי"ל שם (ע' שד"ר). לבוש.
ז רא"ש שם. מור. לבוש. ובסידור: ויאמר ג' פעמים בני